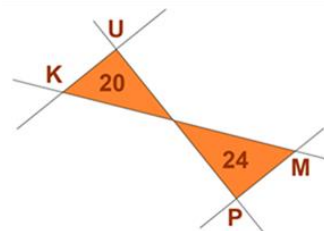

NADARJENI V LUČI IZHODIŠČ POSODOBITVE KONCEPTA ZA DELO Z NADARJENIMI

Melita Jakelj in Kristina Bratina
Zavod RS za šolstvo

Laško, 11. in 12. november 2024

6. konferenca o učenju
in poučevanju matematike
KUPM 2024

Ustvarjalnost

- Kako bi opredelili naslednje pojme? Razmislite skupaj v skupinah.
 - ✓ USTVARJALNOST
 - ✓ INOVATIVNOST
 - ✓ ORIGINALNOST
 - ✓ FLUENTNOST
 - ✓ FLEKSIBILNOST
 - ✓ ELABORACIJA
- Opredelitve zapišite na plakat.

Ustvarjalnost

(Koncept prepoznavanja nadarjenih otrok, učencev in dijakov ter vzgojno-izobraževalnega dela z njimi, ZRSŠ, 2020)

- **USTVARJALNOST**: je sestavni del nadarjenosti; sposobnost iskati rešitve in ustvarjati produkte in dosegati dosežke, ki so **izvirni, novi, originalni, nevsakdanji** ter enkratni in **imajo vrednost** v določenem družbenem okolju.
- **INOVATIVNOST**: iznajdljivost, sposobnost **zamisliti si novost**, nov pojav ali zamisel, nov proizvodni, tehnološki ali umetniški postopek ali izdelek; je eden od pogojev za ustvarjalni proces.
- **ORIGINALNOST**: ena od določnic v večrazsežnostnem polju ustvarjalnosti (poleg fluentnosti, fleksibilnosti in elaboracije); je lastnost v razmišljanju, za katero so značilne izvirnost, prvobitnost, samobitnost, neposnetost, neponarejenost, novost, svežina, posebnost, svojevrstnost, nenavadnost, unikatnost, domiselnost, edinstvenost, nekonvencionalnost, avantgardnost; pri merjenju ustvarjalnosti pomeni **statistično redkost relevantnih odgovorov**.
- **FLUENTNOST**: ena od določnic ustvarjalnosti, sposobnost širine razmisleka o čim večjem številu različnih možnih rešitev; pri merjenju ustvarjalnosti pogosto šteje kot skupno **število razložljivih, smiselnih in relevantnih idej**, ki jih oseba ustvari kot odgovor na dani dražljaj.
- **FLEKSIBILNOST**: ena od določnic ustvarjalnosti, sposobnost zamisliti si čim več odgovorov, ki jih je mogoče razvrstiti v **čim bolj različne kategorije**.
- **ELABORACIJA**: ena od določnic ustvarjalnosti, sposobnost v produciranih idejah videti čim bolj **dodelane in podrobne uporabne rešitve**; pri merjenju šteje kot količina podrobnosti v odgovoru, podanem na osnovi dražljaja.

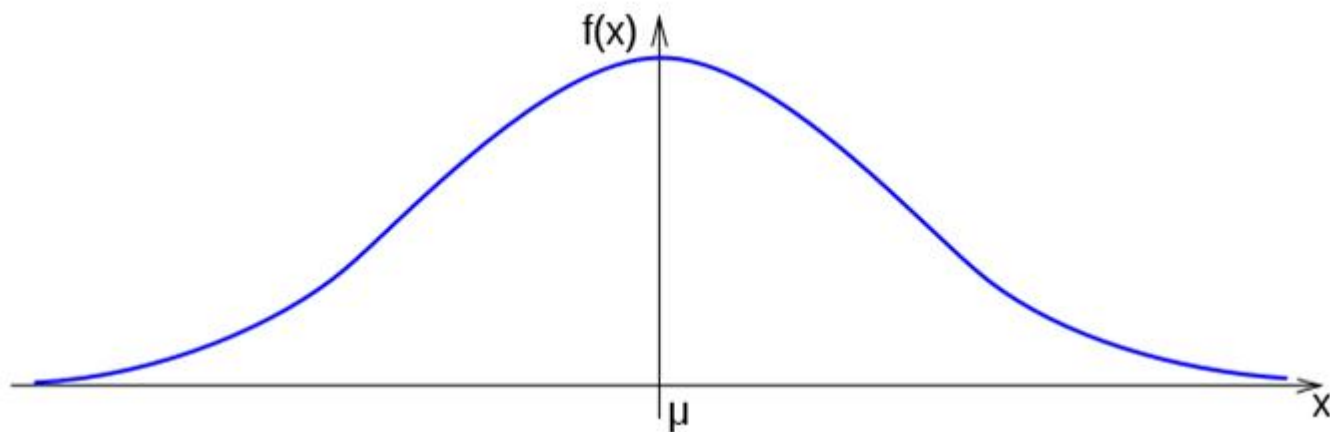
OPREDELITVE NADARJENOSTI

- Ni enotne definicije.
 - Različne države različno opredeljujejo nadarjenost.
 - Od strožjih psihometričnih definicij in poudarjanja potencialov učencev, merjenih izključno s testi intelektualnih sposobnosti, do širših definicij, ki temeljijo na razvojni paradigmi in zajemajo poleg intelektualnih sposobnosti tudi druge, neintelektualne spremenljivke.
- Nadarjeni učenci so tisti otroci in mladostniki, ki izkazujejo **izrazito nadpovprečno** visoke (izjemne) lastnosti na določenih področjih.
- Lastnosti se lahko kažejo kot potenciali ali kot vedenje oz. dosežek v obliki ideje, rešitve ali izdelek.

NADARJENOST – IZJEMNOST

(povzeto po Bucik, 2023, interno gradivo)

- Potencial in dosežek posameznika se vedno primerja z dosežki v generaciji.
- Nadarjenost ni nadpovprečna sposobnost – je izjemna sposobnost.
- Nadpovprečno – je nad polovico. Nadarjenost pa je izjemna, zelo izrazita (2, 5, 10 %).

KDO JE NADARJEN OTROK?

(Strokovna izhodišča posodobitve Koncepta odkrivanja nadarjenih otrok, učencev in dijakov ter VIZ dela z njimi, 2019)

- Nadarjeni učenci so tisti otroci in mladostniki, ki izkazujejo izrazito nadpovprečno visoke (izjemne) lastnosti:
 - na **intelektualnem** (splošnem ali specifičnem) področju, ki se kaže predvsem v konvergentnem mišljenju,
 - na **učnem** (splošnem ali specifičnem – jezikovnem, matematičnem, družboslovnem, naravoslovnem, tehniškem...) področju,
 - v **ustvarjalnosti** oz. inovativnih rešitvah na različnih področjih (v umetnosti, znanosti, tehniki ali športu), ki se kaže predvsem v divergentnem mišljenju, originalnosti ter inovativnosti, fleksibilnosti in fluentnosti,
 - v **talentih** na katerem od umetniških področij – na glasbenem, plesnem, likovnem, dramskem, filmskem, literarnem...

KDO JE NADARJEN OTROK?

(Strokovna izhodišča posodobitve Koncepta odkrivanja nadarjenih otrok, učencev in dijakov ter VIZ dela z njimi, 2019)

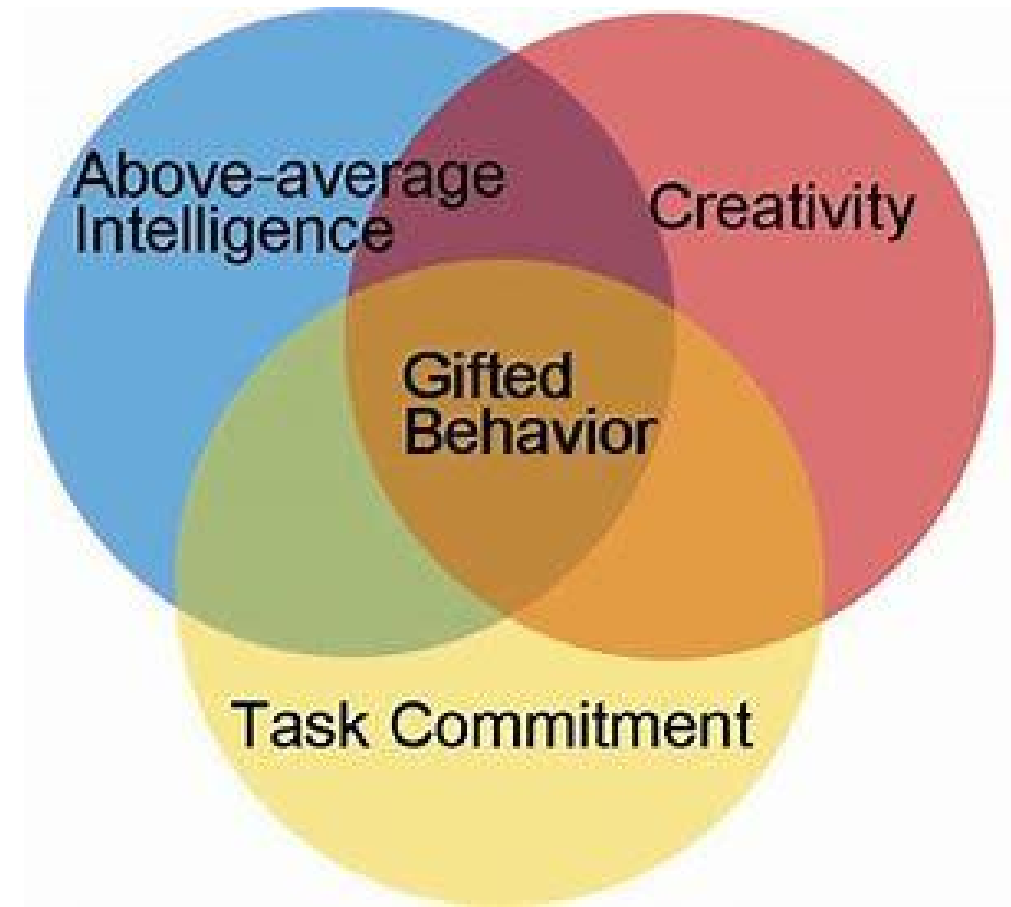
- na **psihomotoričnem** (ali telesno-gibalnem oz. športnem) področju,
- pri **socialnih veščinah** (npr. sposobnost vodenja),
- na področju **samouravnavanja** (motivacija, čustva, metakognicija).

NADARJENOST - INTELIGENTNOST

(povzeto po Bucik, 2023, interno gradivo)

- Več kot kognitivna učinkovitost.
- 3 dimenzionalna:
 - visoke intelektualne sposobnosti (splošne in specifične),
 - osebnostna komponenta: visoka stopnja marljivosti in zavzetosti, vztrajnost, interes, vzdržljivost, samozaupanje,
 - visoka stopnja ustvarjalnosti, prilagodljivosti in izvirnosti. – ustvarjalen pristop k reševanju problemov, inovativen, originalen, nov način.

INTELIGENTNOST

(povzeto po Bucik, 2023, interno gradivo)

- Intelligentnost je kognitivna sposobnost.
 - Sposobnost miselnega procesiranja, ki je hitro, učinkovito in ki omogoča reševanje zapletenih miselnih problemov.
 - Sposobnost obdelovanja informacij na način, ki je nov, neodvisen od izkušenj – ustvarjanje novega, videti nekaj novega.
 - Sposobnost dobrega, pravilnega presojanja, razumevanja in sklepanja.
 - Spretnost reševanja problemov ali oblikovanja proizvodov, ki imajo vrednost znotraj enega ali večih kulturnih okolij.
- Raznolika sposobnost, dinamična (različni centri v možganih), izrazita (loči od drugih).

KAKO RAZMIŠLJA INTELIGENTEN POSAMEZNIK

(povzeto po Bucik, 2023, interno gradivo)

- Hitro dojame odnose med stvarmi, zapletene razlage, novosti, tudi najbolj abstraktne pojme.
- Hitro misli in preračunava kombinacije – mentalna hitrost.
- Sposoben je zapomniti si obsežna dejstva, zapletene stvari pa zmore razložiti na preprost in razumljiv način. Ima veliko kapaciteto spominskih zmogljivosti, tako kratkoročnega kot dolgoročnega spomina.
- Lahko procesira večjo količino informacij – vidi več, poveže več informacij.

USTVARJALNOST

(povzeto po Bucik, 2023, interno gradivo)

- Fluentnost, fleksibilnost, originalnost, elaboracija
- Vrednost
- Pomembna zunanja in notranja motivacija, gre za delo + vztrajnost
- Ovira: stigmatizacija napak, neustrezno strukturiran šolski sistem
- Ustvarjalnost bi morala biti v šoli vsaj tako pomembna kot pismenost – predvsem na umetniških področjih in neakademskih področjih.
- Kako razvijati?
 - preverjati lasten pogled na stvari,
 - delati tisto, kar nas veseli,
 - igrati se,
 - umetnost.

Emocionalne značilnosti nadarjenih

Rostohar, G.: Socialno-emocionalni razvoj nadarjenih, v Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole, ZRSŠ, Ljubljana, 2012.

- Drugačen način doživljanja: živ, slikovit, vpijajoč, iskriv, zapleten. Prirojen občutljiv živčni sistem, **izostreno zaznavanje in občutljivost**. Pridobivajo več informacij in jih hitreje procesirajo, kar vpliva na intenzivnost čustvenega odziva. Lahko videno kot nervoznost, hiperaktivnost, nevrotičnost, pretirana čustvenost.
- **Intenzivnost čustvenih reakcij** – bolj inteligen ten je otrok, večjo jakost in globino imajo njegove čustvene reakcije
- Čustva večkrat občutijo **telesno**.
- Izostren **čustven spomin**: nadarjeni otroci se pogosto bolje spominjajo čustvenih dogodkov. Lahko jih podoživljajo in "ponovno čutijo" še dolgo po tem, ko se zgodijo.
- Povišana anksioznost. Predispozicija za skrbi in krivdo, možen občutek, da izgublja kontrolo
- **Večje samozavedanje in zavedanje tega, kako jih vidijo drugi**. Lahko pretirano kritični do sebe, doživljajo sram in občutke krivde, se začnejo počutiti manjvredne in nesprejete.
- Depresija in morbidno **zavedanje smrtnosti**. Že zgodaj se zavejo smrtnosti, kar lahko vodi do eksistencialnih strahov, pesimizma in brezupa.
- **Močna empatija** in navezanost na druge: so zaskrbljeni za druge, naklonjeni živalim, povišana občutljivost v odnosih. Lahko se močno navežejo in postanejo „lepljivi“, kar vodi do osamljenosti.

Emocionalne značilnosti nadarjenih

Rostohar, G.: Socialno-emocionalni razvoj nadarjenih, v Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole, ZRSŠ, Ljubljana, 2012.

- Ne gre za **emocionalno nestabilnost**, ampak za pogoste značilnosti nadarjenih.
- **Pozorni na čustvene znake**, saj vemo, da so čustva bistvena sestavina motivacije, učenja in ustvarjanja.
- Poskušati odstraniti čustveno zapletenost iz izkušnje nadarjenosti, je lahko „miniranje“ same nadarjenosti, ustvarjalnosti.
- Namesto tega bi morali nadarjene otroke naučiti, da svojo povečano občutljivost in intenzivnost vidijo kot normalno značilnost (prednost) ter jih **naučiti regulacije čustev**. Ne poskušajmo razvrednotiti ali minimizirati otrokovih čustev preprosto zato, ker se nam zdijo premočna in ga preplavljajo. Raje ga pomirimo in mu pomagajmo najti zdrave načine za izlivanje teh skrajnih čustev.
- Nadarjeni, še bolj kot drugi učenci, **potrebujejo strukturo in varnost, ki ju zagotavlja umirjena in dosledna disciplina**. Zraven potrebno razložiti, zakaj so pravila takšna, kot so. Nadarjeni otroci zelo težko sledijo pravilom, v katerih intelektualno ne vidijo "smisla".